

Circulaire Economie – position paper

BOOT organiserend ingenieursburo BV is actief in de inrichting van landelijk en stedelijk gebied en handelt vanuit de strategische speerpunten klimaatadaptatie, circulariteit en datasturing. Vanuit de dagelijkse praktijk hebben we de regie op (bouw)projecten en zetten we circulaire kansen om in daadwerkelijke uitvoering en bedenken de technische oplossingen die daarvoor nodig zijn. Dat betekent voortdurend innoveren en doen wat volgens de lineaire principes niet kan.

Voorbeeldprojecten zijn ons eigen volledige circulaire kantoor, hergebruik van materialen uit ontmanteling Dijkzigt Ziekenhuis Erasmus MC Rotterdam, het verplaatsen, in plaats van slopen, van het TNO-laboratorium van Delft naar Rotterdam en het opnieuw inzetten van gebouwen, materialen en grondstoffen die vrijkomen bij de sloop van agrarische opstallen. We zijn de initiatiefnemer voor de digitale marktplaats Insert.nl, waarop vraag en aanbod bij elkaar wordt gebracht van materialen die vrijkomen bij circulaire sloop-, infra- en groenprojecten en werken mee aan het project voor hergebruik van tropisch hardhout en het aanleveren van milieudata van secundaire materialen voor de Nationale MilieuDatabase (NMD).

Oók economie

Circulaire economie is óók economie. In de praktijk ervaren we hierin aarzelingen. We kunnen deze overwinnen door te leren van de transitie “van afval naar grondstof”, welke in de jaren '80 heeft plaatsgevonden en tot een enorme omslag in denken heeft geleid. De markt is omgeschakeld van het eenvoudig verbranden en storten van afval naar het recyclen en opwerken hiervan. Door innovatie en cultuuromslag zijn compleet nieuwe bedrijfstakken ontstaan. De overheid heeft hier als regisseur gestuurd, maar de markt het werk laten doen. Wij zien op dit moment ook nieuwe bedrijven ontstaan, die circulaire bedrijfsvoering omarmen. **Benut als overheid de nieuwe kans om in het proces van een lineaire naar een circulaire economie krachtig en sterk te sturen, met als resultaat een nieuwe innovatieve golf aan bedrijvigheid met daarin verankerd, een duurzamer, natuurlijker en logischere omgang met materialen en grondstoffen.**

Veranderprocessen

In de transitienota circulariteit van het ministerie van BZK uit 2018 staat dat “circulariteit alleen maar mogelijk is door een andere manier van samenwerken”. In de praktijk zien wij dit bevestigd, waardoor juist door samenwerking grote stappen in circulariteit worden gezet. De gehele (bouw)keten dient betrokken te zijn in het behalen van projectgebonden prestatie-eisen voor circulariteit. Van eigenaar, opdrachtgever, ontwerper, bouwer, fabrikanten en grondstoffenhandelaren tot eindgebruikers en beheerders. **Stimuleer het werken in bouwteamvorm en pak als eigenaar/opdrachtgever de voorbeeldrol om circulariteit inhoud te geven in eigen gebouwen. Hoeveel circulariteit is bijvoorbeeld toegepast in dit tijdelijke Tweede Kamergebouw? Nú en straks bij terugkeer?**

Stel positieve doelen

De overheid hanteert duidelijke doelen. In 2030 een reductie van 50% en in 2050 100% reductie van de primaire grondstoffen. Voor de gemiddelde (bouw)ondernemer zijn deze doelen ver weg en negatief gesteld. Als we geen primaire grondstoffen meer mogen gebruiken, wat dan wel? Laten we in jaar- en kentallen duidelijk maken hoeveel hergebruik, losmaakbaarheid of gebruik van biobased-materialen moet worden toegepast en hoe daarop wordt gehandhaafd.

Wij roepen op om circulaire jaardoelen voel- en tastbaar te concretiseren en daarop te sturen.

Nog veel te winnen

Wij staan nog aan het begin van het ontstaan van circulaire ketens, die een enorm economisch- en duurzaamheidsperspectief bieden. Circulaire grondstoffen en producten vragen gemiddeld 50-80% minder energiegebruik omdat er minder winning, productie en transport plaatsvindt. **Het versnellen van de circulaire economie draagt bij aan het oplossen van onze energie- en emissieproblemen.** De lineaire economie gebruikt vaak het tegenargument dat de circulair handelen duurder is. Dat argument kan

worden gebruikt omdat veel waarden die de circulaire economie genereert nog niet berekend en toegekend worden. **Maak de vergelijking tussen lineair en circulaire toepassingen objectief en baseer daarop besluiten!**

(Gebouw)eigenaar verantwoordelijk voor circulair proces

Als ingenieursbureau zijn wij onder andere betrokken bij de ontmanteling van gebouwen. Daarbij komen enorme hoeveelheden (herbruikbare) materiaal- en grondstoffenstromen vrij, die op dit moment nog voor een te groot deel lineair worden afgezet. Door hierin actief te sturen kunnen wij bijna voor elk materiaal of grondstof een hogere “hergebruikswaarde” faciliteren. In dit proces zijn grote circulaire sprongen mogelijk. In plaats van gebouwen te ontmantelen sturen wij op ander gebouwgebruik, verplaatsen van het gehele gebouw of hergebruik van gebouwdelen, materialen of grondstoffen. Om hierin keuzes te maken is een goede gebouw-, producten-, materialen-, en grondstoffeninventarisatie onontbeerlijk. Deze zou ook onderdeel moeten uitmaken van elk transitieproces. Het ontbreken van tijd is in dit proces een belemmering voor circulariteit. **In onze visie zou de gebouweigenaar meer verantwoordelijkheid moeten krijgen voor het behoud van de waarde van materialen- en grondstoffen. Door bij het zich ontdoen van een gebouw maximaal hergebruik van materialen en grondstoffen te garanderen. Dit zou de overheid kunnen borgen door in de vergunning op te nemen dat de circulaire sloop mag worden gestart als dit proces is gegarandeerd. Dit geeft het proces ook de nodige tijd om circulaire doelen te realiseren.**

Verbetering proces door inzet data

Nog beter is als gebruik gemaakt kan worden van databestanden die in het bouwproces al zijn vastgelegd voor dit doel. **Het ontbreken van data van materialen en producten is een belangrijke belemmering voor het toepassen van circulariteit.** In Noorwegen is sinds 1 juli 2023 een wet van kracht, die een “digital building logbook” eist, waarin de herbruikbaarheid van materialen voor de toekomst is vastgelegd. Om circulariteit mogelijk te maken hebben we de oorspronkelijke product- materiaal- en grondstoffengegevens nodig. Die zijn bekend, maar gaan vaak verloren in het gebruiksproces. **Laten we, zoals we nu al gebruikmaken van ons Nationale Kadaster, voor het vestleggen van perceel gegevens en de ligging van ondergrondse kabels- en leidingen, ook gebruik maken van het Madaster. Om de bouwdata digitaal vast te leggen in materiaal- en gebouwspaspoorten. Daarmee kunnen ontwerpers en gebruikers op ieder moment de kwaliteit en beschikbaarheid van materialen en grondstoffen oproepen, mogelijk toepassen en eenvoudig de circulaire waarde van gebouwwerken bepalen.**

Toetsingskader ontbreekt

In het Besluit Bouwwerken Leefomgeving (voorheen Bouwbesluit) wordt onderscheid gemaakt in nieuwbouw en bestaande bouw. **Doordat een categorie circulaire bouw ontbreekt, is er bij toetsing van een nieuwbouwproject met hergebruikte circulaire materialen geen toetsingskader en kan de vergunning daarop stagneren of worden onthouden.** Wij pleiten voor het toevoegen van een categorie circulaire bouw, waarbij gebruik wordt gemaakt van secundaire materialen.

Maak circulariteit “Het Nieuwe Normaal”

Als je zelf door de transitie van lineair naar circulair bent gegaan, is circulariteit volkomen logisch geworden. **Het toepassen van natuurlijke of secundaire materialen wordt echter bemoeilijkt door het ontbreken van geaccepteerde normeringen en rekenmethodes.** Inmiddels zijn er verschillende normen en rekentools in ontwikkeling. Het Nieuwe Normaal van Cirkelstad voorziet bijvoorbeeld in een proces om deze ontwerp- en controletools in te zetten. **Vanuit de overheid zou ontwikkeling, gebruik en acceptatie van deze, of soortgelijke tools gestimuleerd of verplicht gesteld moeten worden.** Denk ook aan de Nationale Milieudatabase. Tot voor kort bevatte deze database alleen maar primaire materialen. Inmiddels wordt gewerkt om aan deze database hergebruikte materialen toe te voegen en het downloaden van milieuparameters te vergemakkelijken. Dit soort instrumenten bevorderen het gebruik van secundaire materialen en dus circulariteit.